

بررسی عوامل بروز خشونت در تماشاگران فوتبال استان آذربایجان شرقی

نویسندگان:

- ۱- دکتر محمد سلطان حسینی: استادیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه اصفهان.
- ۲- داود نصر اصفهانی: کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، گرایش مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (نویسنده مسئول).
- ۳- مهدی سلیمی: کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی گرایش مدیریت، دانشگاه اصفهان.
- ۴- بهزاد پورفرهمند: کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی گرایش مدیریت، دانشگاه ارومیه.
- ۵- منصوره سلیمی: دانشجوی کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی، گرایش مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه.

*** تاریخ ارسال: ۱۳۸۹/۱۰/۱۱

^۱ آدرس: اصفهان، خیابان اشرفی اصفهانی، کوچه ۱۰، محله مهدیه، بن بست راد، پلاک ۱۰۲. داود نصر اصفهانی

تلفن: ۰۹۱۳۳۱۸۵۶۲۲ ؛ ۰۹۱۳۱۰۵۵۹۱۷

ایمیل: m_salimi_3@yahoo.com

بررسی عوامل بروز خشونت در تماشاگران فوتبال استان آذربایجان شرقی

چکیده

هرچه ورزش و به خصوص فوتبال در کشور ما به سمت جلو حرکت می کند بروز خشونت، ناهنجاری و مشکلات در میان تماشاگران افزایش پیدا می کند که این موضوع به یک معزل اساسی در جامعه ورزش ما تبدیل شده است. پژوهش حاضر سعی بر شناخت، بررسی و تجزیه و تحلیل عوامل بروز خشونت در میان تماشاگران فوتبال استان آذربایجان شرقی در لیگ نهم داشت. حجم نمونه با استفاده از فرمول آماری برابر با ۹۴۸ محاسبه گردید که از این تعداد، ۸۴۶ پرسشنامه (۸۹ درصد) به طور کامل تکمیل شده و مورد استفاده قرار گرفت. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی استفاده شد و ابزار اندازه گیری پرسشنامه محقق ساخته بود. نتایج به دست آمده نشان داد که محیط ورزشگاه، نوع قضاوت داور، پخش زنده مسابقات، نوع رفتار بازیکنان و مربیان و انتظار تماشاگران از نتیجه بر بروز خشونت نقش دارد، ولی زمان برگزاری مسابقات تاثیری در بروز ناهنجاری ها و خشونت نقشی نداشت.

واژه های کلیدی: تماشاگران، عوامل بروز خشونت و ناهنجاری، لیگ برتر فوتبال ایران، آذربایجان شرقی.

Assessment of Aggression Creation Incentives in East Azarbayjan Province

Abstract

Agressions and problems are increased among spectators by sport proceeding into forward that this issue provides great problems in sport community. This study tried to assess, identify and analyze the aggression creation incentives among East Azarbayjan province spectators in 9th Iran's Football professional league. Sample mass was calculated by stactical formula that it is equal 948 that from these numbers, 846 questionnaires were filled perfectly. In this essay used random sampling. Results indicated that stadium environment, referee judgment quality, displaying live match, players and coach behaviour quality and match result cause aggression among spectators. Match executing time doesn't couse it.

Keywords: Spectators, Aggression Incentives, Iran's football professional league, East Azarbayjan Province.

شرح و بیان مسئله

روند رو به رشد ورزش و افزایش چشمگیر استقبال تماشاگران از این رویداد اجتماعی محققان را بر آن داشته که شیوه ها و اصولی را طراحی نمایند که معایب ورزش را کاسته و بر جنبه های مثبت آن بیافزاید. ورزش علی رغم آنچه در گذشته های دور از آن یاد می شد امروزه به عنوان مظهر قدرت ملت ها در عرصه های بین المللی می باشد و اماکن و استادیوم ها به عرصه ی رقابت سیاسی و به عنوان نماد فرهنگی اجتماعی هر کشور تغییر چهره داده است. مجموعه های ورزشی در جهان امروز، مراکزی هستند که پر تراکم ترین گردهمایی ها و همایش های انسانی را برگزار می نمایند. با توجه به تجمع تعداد زیادی از علاقمندان به فعالیت های ورزشی و حضور پر شور و هیجان زن و مرد، پیر و جوان، ورزشکار، داور، مربی، تماشاگر، خبرنگار و جراید و رسانه های ارتباط جمعی، باید اصول و ضوابط مدرن و فراگیری برای تامین سلامت و امنیت رویداد ها، برنامه ها و فعالیت های ورزشی برای عموم استفاده کننده گان از اماکن پیش بینی و اعمال شود (کاشف، ۱۳۸۸). بی شک ورزش های گروهی نسبت به سایر ورزش ها از تعداد تماشاگران بیشتری برخوردار می باشند و در این میان فوتبال به عنوان یکی از پرطرفدارترین رشته های ورزشی در جهان، یکی از مستعدترین مکان ها را جهت بروز اغتشاش و پرخاشگری و ایجاد ناامنی ایجاد می نماید. در کشور ما نیز رشته ی فوتبال دارای هواداران بی شماری است به ویژه در استان هایی مانند آذربایجان شرقی، اصفهان، تهران، اهواز و ... که از این قاعده ی کلی مستثنی نیستند. علاوه بر رشته ی فوتبال رشته های دیگری نظیر والیبال در استان های آذربایجان غربی و گلستان و رشته ی کشتی در استانهای شمالی کشور، همدان و کردستان نیز شاهد سیل عظیمی از تماشاگر می باشند.

خشونت ها و اغتشاشات در راستای حرفه ای شدن ورزش کشور به ویژه در استادیوم های فوتبال در حال رشد است که این موضوع اهمیت تحقیق در مورد بررسی و شناسایی عوامل بروز و ارائه راهکارها و شیوه های جلوگیری از آنها را امری ضروری نشان می دهد گلامن رد یکی از مدیران برجسته فضاهای ورزشی انگلستان ایمنی در استادیوم های ورزشی را مشتمل بر سه بخش معرفی می نماید (کاشف، ۱۳۸۸) :

- ایمنی سخت افزاری (عوامل ساختاری): که شامل امکانات رفاهی برای تماشاگران، طراحی صحیح ورودی و خروجی ها - طراحی جایگاه های راحت و مناسب جهت تماشاگران - ساخت سرویس های بهداشتی مناسب و کافی - نرده کشی و حفاظ بندی مناسب و غیره است.
- ایمنی نرم افزاری (عوامل مدیریتی): که به تجربیات و آگاهی های مدیران اماکن بستگی دارد و مواردی نظیر آموزش و هماهنگی مأموران حفاظت فیزیکی - برقراری نظم و رعایت عدالت در امر داوری و اجرای مسابقه - آموزش بازیکنان و مربیان جهت جلوگیری از انجام عملیات تحریک کننده، کنترل ورودی ها، برخورد قاطع با آشوب گران را در بر می گیرد.
- ایمنی جان افزاری (فرهنگ و تعصبات ملی و منطقه ای): این عوامل بعضاً در برخی بازی ها اتفاق افتاده و موجب بر هم خوردن نظم

استادیوم و بروز ناامنی در استادیوم ها شده است. بحث تامین امنیت در برگزاری مسابقات نیازمند اعمال مدیریتی دقیق و با بصیرت است و نا گفته نماند که تحقق اهداف از پیش تعیین شده ورزش فقط در سایه امنیت امکان پذیر است. ایمنی و امنیت به دو بخش امنیت جانی و امنیت اخلاقی افراد تقسیم می شود.

نگاهی مختصر به حوادثی که در استادیوم ها در چند سال اخیر افتاده است:

- هر ساله در مسابقات بین تیم های استقلال و پیروزی خسارتهای جبران ناپذیر به وجود می آید؛
- نابینا شدن سرباز نیروی انتظامی در ورزشگاه فولاد شهر اصفهان در بازی سپاهان و پیروزی؛
- کشته و زخمی شدن تعدادی از تماشاگران در بازی مقدماتی جام جهانی ۲۰۰۶ ما بین ایران و ژاپن؛
- بر هم خوردن نظم ورزشگاه در بازی ایران و کره ی شمالی و محرومیت ایران از حضور تماشاگران در ورزشگاه و دیگر مسائلی که هر هفته در مسابقات فوتبال در سرتاسر جهان و کلیه ی استادیوم ها اتفاق می افتد.

به هر حال عوامل بسیاری می توانند در بروز ناهنجاری در میان تماشاگران نقش ایفا می نمایند که با توجه به اهمیت موضوع که به طور کلی می تواند عاملی اساسی در پیشرفت ورزش و به خصوص فوتبال در کشور ما گردد، شناخت، بررسی و تجزیه و تحلیل این عوامل امری بسیار ضروری نشان می دهد.

پیشینه داخلی تحقیق

کیالاشکی در سال ۱۳۷۸ در رساله کارشناسی ارشد خود تحقیقی با عنوان بررسی عوامل پرخاشگری در میدین ورزشی ازدیدگاه تماشاگران، ورزشکاران و متخصصان تربیت بدنی انجام داد که برخی از نتایج تحقیق به شرح ذیل است:

- بین شکست و ناکامی تیم و بروز پرخاشگری ورزشکاران ارتباط معنی دار می باشد.
- بین رتبه تیم در جدول رده بندی و بروز پرخاشگری ورزشکاران ارتباط معنی دار می باشد.
- بین حساسیت رقابت و بروز پرخاشگری ارتباط معنی دار می باشد.
- بین مسابقه مهیج و محرک و بروز پرخاشگری ورزشکاران ارتباط معنی دار می باشد.
- بین رفتار ورزشکار تیم مقابل و بروز پرخاشگری ارتباط معنی دار می باشد.
- بین حضور رسانه های گروهی و کاهش پرخاشگری ارتباط معنی دار می باشد.

محمد مهدی رحمتی (۱۳۸۲) در پایان نامه مقطع دکتری تحت عنوان " بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر خشونت و پرخاشگری در فوتبال " با استفاده از روش پرسشنامه ای و با مطالعه ۴۰۴ نفر از تماشاگران دو تیم استقلال و پرسپولیس به این نتیجه رسید که نتیجه مسابقه و حرکات خشونت آمیز بازیکنان در جریان بازی مهمترین عامل در بروز پرخاشگری کلامی می باشد. متغیرهای سن، میزان کنترل و نظارت خانواده و پایگاه اقتصادی اجتماعی تأثیر منفی بر گرایش طرفداران تیم های فوتبال به رفتار پرخاشجویانه و خشونت آمیز دارد. همچنین متغیرهای سابقه دعوا و نزاع، تنش و ناکامی در فعالیت های تحصیلی و آموزشی، مصرف سیگار، سابقه تنش در محیط خانواده، سابقه رفتار مجرمانه، داشتن دوستان دارای سابقه کیفری و جنایی و عزیمت جمعی و گروهی به ورزشگاه دارای تأثیر مستقیمی بر ارتکاب رفتار پرخاشجویانه و خشونت آمیز ورزشی هواداران تیم های استقلال و پرسپولیس می باشد. موسی عنبری (۱۳۸۱) در تحقیقی با عنوان بررسی علل خشونت گرایي در ورزش فوتبال که با حمایت معاونت اجتماعی ناجا انجام شد، به این نتیجه رسید که مهمترین متغیرهایی که بیشترین تأثیر را بر خشونت تماشاگران فوتبال داشته اند به ترتیب احساسی بودن رفتار، تیم گرایي، جماعت بودن تماشاگران، کینه توزی و سن می باشند که با توجه به ویژگی های تماشاگران و فضای حاکم بر کنشهای آنها در ورزشگاه، عوامل موثر به خشونت بیشتر در ارتباط مستقیم با خود تماشاگران بوده است. محمد جهانفر و همکاران در سال ۱۳۸۲ در تحقیق با عنوان تحلیل عوامل خشونت از نظر برگزار کنندگان فوتبال بیان کردند که ایجاد عوامل و شرایط خشونت زای ناشی از برخی مشکلات و ناهماهنگی ها توسط برگزار کنندگان موجب خشونتی می گردد که به جمع تماشاگران داخل و سپس خارج استادیوم منتقل می شود. وحید ذوالاکتاف (۱۳۸۳) در دو تحقیق با نام مدیریت تجمع های خیابانی پس از تماشای تلویزیونی مسابقات فوتبال نتیجه می گیرد که حوادث فوق تحت تأثیر عوامل مختلفی از جمله: واکنش در مقابل بسته بودن فضای سیاسی و فقدان آزادیهای اجتماعی و تضعیف روحیه ملی گرایي، عکس العمل نسبت به تحریک نیروی انتظامی و امنیتی، نبود برنامه های فراغتی مناسب برای جوانان و تحریک رسانه های ضد انقلاب می باشد. محمدرضا برومند دولق (۱۳۸۴) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان بررسی میزان بروز رفتارهای پرخاشگرانه بازیکنان تیم پگاه گیلان در رقابت های لیگ حرفه ای ایران نشان داد که بین شیوع رفتارهای پرخاشگرانه بدنی و کلامی بازیکنان تفاوت معنی داری وجود ندارد. ولی نتیجه مسابقه بر رفتارهای پرخاشگرانه بازیکنان تأثیر می گذاشت. به طور کلی نتایج تحقیق نشان داد که تفاوت رفتارهای پرخاشگرانه با مقایسه نتیجه مسابقه و بازی در پست ها مختلف فوتبال معنی دار است.

پیشینه خارجی تحقیق

کلیفورد استوت و جف پیرسون از محققان دانشگاه لیورپول انگلستان در سالهای (۲۰۰۳ و ۲۰۰۶) در پژوهشهای خود در خصوص عوامل موثر بر اوباشگری و خشونت در ورزش فوتبال، مجموعه پژوهشهایی با عناوین زیر را به انجام رسانیدند.

- اوباشگری

- قوانین تحریم، تناسب و مقررات عمومی برقراری نظم در فوتبال

- مطالبات پلیس و کنترل هواداران انگلیس فوتبال در یورو ۲۰۰۰

آنها در این مطالعات به بررسی رابطه بین عملکرد نیروی انتظامی در کنترل نظم و برقراری امنیت ورزشگاه و میزان اوباشگری و خشونت در استادیوم های ورزشی پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که رفتار نیروی انتظامی و پلیس در قبال تماشاگران، در بروز اوباشگری نقش بسیار مهم و تعیین کننده ای دارد، زیرا هم می تواند هواداران را از صحنه آشوب و درگیری دور کند و هم می تواند تحریک کننده آنها باشد. در واقع آنها فراتر از هر متغیر و عوامل دیگری به نقش پلیس و نیروی انتظامی در شکل گیری و بروز رفتارهای خشونت آمیز هواداران فوتبال توجه کرده اند.

نستور کوراکیس از محققان دانشگاه آتن در سال (۲۰۰۴) در تحقیقی با عنوان خشونت در فوتبال فقط یک معضل انگلیسی نیست، به بررسی خشونت های مرتبط در ورزشگاه های آتن پرداخت. به اعتقاد کوراکیس نگرش منفی نسبت به هواداران تیم رقیب، اشتباهات داوری، نگرش تحریک برانگیز پلیس به تماشاگران، تحریکات روزنامه نگاران ورزشی و کسب شهرت و اعتبار از مهمترین عوامل موثر بر خشونت گرایی هواداران تیمهای ورزشی می باشد. تنبام و سینگردر سال (۱۹۹۷) در تحقیقی با عنوان پرخاشگری و خشونت در ورزش به این نتیجه رسیدند که تولیدات رسانه ای، جنجال سازی مطبوعات، رفتار ناشایست بازیکنان و مربیان تیمهای ورزشی و عکس العمل های خشونت آمیز پلیس از مهمترین عوامل بروز رفتارهای وندالیستی و اوباشگری تماشاگران مسابقات ورزشی می باشند. تیرر و رامپی در سال (۱۹۷۹) مطالعاتی انجام دادند که تأثیر رفتار تماشاگران بد دهن و پرخاشگر را روی عملکرد تیم های بسکتبال میزبان و میهمان نشان می داد. در طول یک فصل نتایج به وضوح نشان داد که تیم میزبان بیشتر از تیم میهمان از رفتار تماشاگران تأثیر منفی می پذیرد و رفتار پرخاشگران تأثیری بر تیم میهمان نداشته و تنها موجب افزایش خطای تیم میزبان شده است. مارک و همکاران در سال (۲۰۰۵) در تحقیقی با عنوان رابطه بین میزبان یا میهمان بودن تیم ها و بروز پرخاشگری در لیگ راگی نشان دادند که تفاوت عمده ای بین الگوی پرخاشگری بازیکنان راگی در بازی های خانگی و دور از خانه وجود ندارد و حتی این تفاوت در نیمه اول یا دوم بازی و یا در موقعیت های مختلف بازی (برد و باخت) مشاهده نگردید. اس توماس و همکاران در سال (۲۰۰۶) با بررسی کارت های زرد بازیکنان تیم های فوتبال انگلستان در تحقیقی با عنوان رفتار پرخاشگرانه بازیکنان تیم های فوتبال انگلیسی موقعی که بیرون از خانه بازی می کنند نشان دادند که بیشترین رفتارهای پرخاشگرانه بیرون از خانه بروز میکند. سیمون و همکاران در سال ۲۰۰۷ در تحقیقی با عنوان اثر نتیجه مسابقه راگی روی پرخاشگری تماشاگران و گرایش به نوشیدن الکل نشان دادند که بین میزان پرخاشگری قبل و بعد از بازی تماشاگران تیم های برنده و بازنده تفاوت معناداری وجود دارد و نتیجه مسابقه تأثیر مستقیمی در بروز پرخاشگری تماشاگران دارد. شیلدز در سال (۲۰۰۷) در تحقیقی با عنوان تهدید و خشونت توسط مردان در دبیرستانهای ورزشی به این نتیجه دست یافت که افزایش فشار آماده سازی ورزشکاران در تمرینات باعث افزایش پرخاشگری کلامی و خشونت جسمانی در فوتبالیستها و بسکتبالیست ها می شود. در سال ۲۰۰۲ ون و همکاران در تحقیقی با عنوان رابطه بین رفتار پرخاشگرانه و تصور تماشاگران از نقش خودشان به عنوان یک هوادار نشان داد که هیچ رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود ندارد. همچنین چانتال و همکاران در سال (۲۰۰۸) این بار پا را فراتر نهاده و با بررسی تأثیر مصرف استروئید های آنابولیکی بر روی پرخاشگری ورزشکاران نشان دادند که ورزشکارانی که این داروها را مصرف می کنند، تمایل بیشتری به انجام خطاهای واکنشی (فقط قصد صدمه زدن دارند) نسبت به خطاهای سود مند (خطاهایی که در مورد لزوم برای جلوگیری از کارایی حریف انجام می شود) دارند.

سوالات پژوهش

- ۱- آیا محیط درونی و بیرونی ورزشگاه در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟
- ۲- آیا نحوه ی قضاوت داوران با بروز خشونت در میان تماشاگران ارتباط دارد؟
- ۳- آیا زمان برگزاری مسابقات در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟
- ۴- آیا پخش زنده مسابقات از طریق رسانه های ملی و استانی در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟
- ۵- آیا رفتار ورزشکاران و مربیان در زمین مسابقه بر بروز خشونت در میان تماشاگران تأثیر دارد؟
- ۶- آیا بین انتظار تماشاگران از نتیجه ی مسابقه و بروز خشونت رابطه ای وجود دارد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع تحلیلی _ توصیفی بوده که جمع آوری اطلاعات آن به صورت پیمایشی انجام پذیرفته است.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تماشاگران رشته فوتبال در استان آذربایجان شرقی بوده که در لیگ نهم در ورزشگاه یادگار امام شهر تبریز تیم تراکتور سازی را همراهی نموده اند.

نمونه آماری

نمونه ی آماری تعداد ۹۴۸ نفر بود که از این تعداد پرسشنامه تعداد ۸۴۶ پرسشنامه (حدود ۸۹ درصد) به صورت کامل و صحیح پاسخ داده شده بود و مورد استفاده قرار گرفت. حجم نمونه با توجه به تعیین واریانس جامعه و با عنایت بر آمار بلیط فروشی ورزشگاه و توسط فرمول تعیین حجم نمونه تعیین گردید.

روش نمونه گیری

در طول چهار بازی به صورت تصادفی در بین تماشاگران پرسشنامه ها توزیع و تکمیل گردید.

ابزار اندازه گیری

ابزار اندازه گیری این پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته ای بود که دارای دو بخش است:

الف (اطلاعات فردی: سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات و وضعیت شغلی.

ب (پرسشنامه ی رفتاری دارای ۱۴ سؤال با طیف ۵ گزینه ای (کاملاً موافق، موافق، تا حدودی موافق، مخالف، کاملاً مخالف) و نحوه ی نمره گذاری آن به ترتیب ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ بود.

روایی پرسشنامه توسط اساتید تأیید و پایایی آن از روش آماری ضریب آلفای کرونباخ برابر $\alpha = 0.91$ تعیین شد.

روش های تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش از شاخص های آماری توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار استفاده شد و در تجزیه و تحلیل اطلاعات از آزمون t تک متغیره استفاده گردید.

جدول ۱. توزیع فراوانی تماشاگران برحسب سن

کمترین	بیشترین	میانگین	تعداد کل
۱۳	۵۷	۲۱/۳	۸۴۶

جدول ۲. توزیع فراوانی تماشاگران برحسب میزان تحصیلات

	زیر دیپلم	دیپلم	فوق دیپلم	لیسانس	فوق لیسانس و بالاتر	مجموع
تعداد	۳۱۴	۲۳۶	۱۷۷	۱۰۲	۱۷	۸۴۶
درصد	۳۷٪	۲۸٪	۲۱٪	۱۲٪	۲٪	۱۰۰٪

جدول ۳. توزیع فراوانی تماشاگران برحسب شغل

	دانش آموز	دانشجو	بیکار	شغل آزاد	شغل دولتی	مجموع
تعداد	۱۷۷	۲۰۴	۲۳۲	۱۵۷	۷۶	۸۴۶
درصد	۲۱٪	۲۴٪	۲۷/۵٪	۱۸/۵٪	۹٪	۱۰۰٪

یافته ها

سوالات پژوهش بر اساس یافته های پژوهش پاسخ داده می شوند.

سوال ۱: آیا محیط درونی و بیرونی ورزشگاه در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟

جدول ۴. مقایسه میانگین نظرات تماشاگران در خصوص تاثیر محیط درونی و بیرونی ورزشگاه بر بروز خشونت با سطح متوسط با استفاده از آزمون t تک متغیره

سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری (P<0/05)
۳	۳/۶۶	۱/۲۳	۱/۴۹	۰/۳۴

با توجه به اینکه میانگین نظرات تماشاگران در مورد تاثیر محیط درونی و بیرونی ورزشگاه بر بروز خشونت از سطح متوسط (۳) بزرگ تر بوده و t حاصله از مقدار مجاز سطح معناداری (P<0/05) بزرگ تر است می توان به این نتیجه رسید که شرایط ورزشگاه در ایجاد خشونت بین تماشاگران نقش دارد.

سوال ۲: آیا نحوه ی قضاوت داوران با بروز خشونت در میان تماشاگران ارتباط دارد؟

جدول ۵. مقایسه میانگین نظرات تماشاگران در خصوص وجود رابطه بین نحوه قضاوت داوران با سطح متوسط با استفاده از آزمون t تک متغیره

سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری (P<0/05)
۳	۳/۴۵	۱	۱/۹۳	۰/۴۷

با توجه به اینکه میانگین نظرات تماشاگران در مورد نحوه قضاوت داوران بر بروز خشونت از سطح متوسط (۳) بزرگ تر بوده و t حاصله از مقدار مجاز سطح معناداری (P<0/05) بزرگتر است بنابراین می توان به وجود رابطه بین نحوه قضاوت داور و بروز خشونت توسط ورزشکاران پی برد.

سوال ۳: آیا زمان برگزاری مسابقات در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟

جدول ۶. مقایسه میانگین نظرات تماشاگران در خصوص نقش زمان برگزاری رویداد در ایجاد رفتارهای خشونت آمیز با سطح متوسط با استفاده از آزمون t تک متغیره

سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری (P<0/05)
۳	۲/۳۸	۰/۹۲	۲/۳۲	۰/۳۸

با توجه به کوچکتر بودن میانگین نظرات تماشاگران در خصوص تاثیر زمان بازی بر بروز خشونت از سطح متوسط و بزرگتر بودن t حاصله از مقدار مجاز سطح معناداری نقش بین زمان برگزاری رویداد با بروز خشونت رد می شود. بنابراین برطبق یافته های پژوهش زمان برگزاری رویداد در بروز

خشونت تأثیری ندارد.

سوال ۴: آیا پخش زنده مسابقات از طریق رسانه های ملی و استانی در بروز خشونت در میان تماشاگران نقش دارد؟

جدول ۷. مقایسه میانگین نظرات تماشاگران در خصوص بروز خشونت در بازی های دارای پخش زنده و سایر بازی ها با استفاده از آزمون t تک متغیره

سایر بازی ها	بازی های زنده	انحراف معیار	t	سطح معناداری ($P<0/05$)
۲/۴۵	۲/۴۸	۰/۵۳	۱/۰۱	۰/۲۹

نتایج به دست آمده از نظرات تماشاگران در خصوص بروز خشونت در بازی های پخش زنده و سایر بازی ها، حاکی از آن است که با توجه به بزرگتر بودن میانگین نظرات موید بروز خشونت در بازی های زنده نسبت به سایر بازی ها و بزرگتر بودن t از عدد مجاز سطح معناداری، در بازی های پخش زنده، خشونت کمتری توسط تماشاگران ایجاد می شود ولی این تفاوت بسیار کم بوده و چشمگیر نیست.

سوال ۵: آیا رفتار ورزشکاران و مربیان در زمین مسابقه بر بروز خشونت در میان تماشاگران تأثیر دارد؟

جدول ۸. نتایج حاصل از میانگین نظرات تماشاگران در خصوص نقش رفتار ورزشکاران و مربیان بر بروز خشونت تماشاگران با سطح متوسط با استفاده از آزمون t تک متغیره

سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری ($P<0/05$)
۳	۴/۰۲	۱/۷۸	۱/۰۸	۰/۳۵

بزرگتر بودن میانگین نظرات از سطح متوسط و عدد t از سطح مجاز معناداری حاکی از رابطه قوی ما بین تاثیر رفتار ورزشکاران و مربیان بر بروز رفتارهای خشونت آمیز و اغتشاش در بین تماشاگران است.

سوال ۶: آیا بین انتظار تماشاگران از نتیجه ی مسابقه و بروز خشونت رابطه ای وجود دارد؟

جدول ۹. مقایسه میانگین نظرات تماشاگران در خصوص نقش انتظار تماشاگران از نتیجه بازی بر بروز خشونت با سطح متوسط با استفاده از آزمون t تک متغیره

سطح متوسط	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری ($P<0/05$)
۳	۳/۳۹	۰/۷۳	۱/۱۲	۰/۵۱

میانگین نظرات تماشاگران در مورد انتظار آنها از نتیجه بازی و بروز خشونت از سطح متوسط بالاتر بوده و به همین استناد و بزرگتر بودن عدد t از سطح مجاز معناداری جدول نتیجه گرفته می شود که انتظار تماشاگران از نتیجه بازی و عدم تحقق این انتظار موجب بروز پرخاشگری در بین تماشاگران می گردد.

بحث و نتیجه گیری

طبق یافته های آماری مربوط به سوال اول پژوهش وجود تسهیلات و امکانات در ورزشگاه ها می تواند یکی از عوامل جلوگیری کننده از بروز خشونت در بین تماشاگران باشد. این تسهیلات می تواند شامل در دسترس بودن وسایل حمل و نقل در اطراف ورزشگاه ها، سهولت تهیه بلیط از باجه های فروش، وجود ورودی ها و خروجی های کافی و مناسب و تحت کنترل، زمانبندی خروج و ورود صحیح تماشاگران، کیفیت سکوها و صندلی های تماشاگران، تمیز بودن محیط ورزشگاه ها، وجود سرویس های بهداشتی به تعداد کافی و سرویس های آب خوری مدرن و مناسب، وجود نرده کشی و ... باشد. این یافته ها با یافته های پژوهش های عنبری (۱۳۸۱) و جهانفر (۱۳۸۲) همسو بود. قضاوت داوران به عنوان عامل دیگری در ایجاد خشونت مورد ارزیابی قرار گرفت و مشخص شد که قضاوت صحیح و عادلانه داوران نقش بسزایی در جلوگیری از بروز خشونت در تماشاگران دارد و در صورت استفاده از داوران با تجربه و خبره و وجود قضاوت صحیح بروز خشونت در تماشاگران تا حد قابل توجهی کاهش می یابد. قضاوت نا صحیح داوران به ویژه در موارد حساس نظیر آفساید، رد گل های صحیح، پنالتی، کارت های زرد و قرمز باعث برهم خوردن نظم ورزشگاه خواهد شد. همچنین قضاوت داوران می تواند بر رفتار بازیکنان و مربیان تاثیر گذاشته که این موضوع اثر مستقیم بر رفتار تماشاگران در رابطه با بروز اغتشاش دارد (در ادامه بحث می شود). این یافته ها با یافته کوراکیس (۲۰۰۴) همخوان و همسو بود.

زمان برگزاری رویداد به عنوان یکی از مفروضات پژوهش بود که مورد سؤال واقع شد و وجود رابطه بین بروز پرخاشگری و زمان برگزاری رد شد.

بی شک رسانه های ورزشی نقش بسزایی در توسعه ی ورزش دارند و طبق یافته های این پژوهش تماشاگران بروز خشونت در بازی های پخش زنده را نسبت به سایر بازی ها کمتر گزارش نموده اند. این تفاوت شاید به خاطر حفظ شئون و تعصبات منطقه ای و عدم تمایل در جهت نمایش بی نظمی ها در سطح وسیع تر (صدا و سیما) گزارش شده است و در صورتی که بی نظمی های داخل ورزشگاه در خارج ورزشگاه و توسط نفرات بیشتری دیده شود مسلماً تنبیهات و جرائم بیشتری را برای هواداران هر تیم به ارمغان خواهد آورد. یافته ها بانایج تحقیقات تینام و سینگر (۱۹۹۷)، کوراکس (۲۰۰۴)، ژیلمن و بریانت (۱۹۸۳)، و تحقیقات داخلی مثل جهانفر (۱۳۸۲) و ذوالاکتاف (۱۳۸۳) مطابقت دارد. رفتار مربیان و ورزشکاران به عنوان الگو توسط تماشاگران رؤیت می شود و به عنوان یکی از عوامل ایجاد بی نظمی محسوب می شود. عدم اعتراض به قضاوت داور توسط ورزشکاران و مربیان، رفتارهای صحیح ورزشکاران و مربیان در مواقع دارای هیجان مثل گل زدن و گل خوردن می تواند بر بروز بی نظمی مؤثر واقع شود. نتایج حاصله همسو با یافته های کیلاشکی (۱۳۷۸)، رحمتی (۱۳۸۲)، عنبری (۱۳۸۱)، برومند (۱۳۸۴) و سینگر و تینام (۱۹۹۷) بود. عدم همخوانی انتظار تماشاگران و نتیجه ی واقعی بازی موجب بروز هیجان شده و این هیجان موجب بی نظمی در ورزشگاه و بروز خشونت خواهد شد. در صورتی که نتیجه بهتر از انتظار تماشاگران باشد هیجان مثبت و در غیر اینصورت هیجان منفی ایجاد می شود و پیش زمینه بروز اغتشاش و خشونت و بی نظمی در میان تماشاگران است این ادعا بوسیله ی نتایج پژوهش حاضر مورد تأیید است. این نتایج با یافته های کیلاشکی

- (۱۳۷۸)، برومند (۱۳۸۴) و سیمون و همکاران (۲۰۰۷) همسو بود. جی بول (۱۳۷۷) در کتاب خود به تفصیل در مورد ارتباط بین فاکتور نتیجه بازی و میزان پرخاشگری توضیح داده و به میزان زیاد به ارتباط بین این دو مقوله اصرار دارد.
- در نهایت به ارائه ی تعدادی راهکار جهت جلوگیری از بروز خشونت در ورزشگاه ها پرداخته می شود که عبارت اند از:
- مدیران ورزشی بهداشت ورزشگاه ها را با تسهیلات و امکانات مدرن و مناسب تجهیز کنند و باعث آسودگی تماشاگران شوند.
 - تمهیدات لازم را جهت ورود و خروج و همچنین حمل و نقل تماشاگران در نظر داشته باشند.
 - مسئولین اجرایی در انتخاب داوران دقت نظر ویژه نمایند.
 - با برگزاری کلاس های داوری نسبت به آموزش داوران اقدام نمایند.
 - پوشش رسانه ای مسابقات به منظور توسعه فرهنگ ورزش افزایش یابد.
 - آموزش ها توصیه های لازم در مورد کنترل رفتار ورزشکاران و مربیان توسط مدیران ورزشی تیم ها به آنها داده شود.
 - فرهنگ سازی بهینه در مورد ماهیت ورزش و مسابقات ورزشی در میان مربیان، ورزشکاران و تماشاگران و جلوگیری از هیجانات حاصل از موضوع نتیجه گرایی.

منابع

- برومند دولق، محمدرضا (۱۳۸۴). بررسی میزان بروز رفتارهای پرخاشگرانه بازیکنان تیم پگاه گیلان در رقابت های لیگ حرفه ای فوتبال ایران. رساله کارشناسی ارشد. دانشگاه گیلان.
- جهانفر، محمد؛ باقرزاده، فضل الله؛ غلام علی زاده، رضا (۱۳۸۲). تحلیل عوامل خشونت از نظر برگزار کنندگان فوتبال. نشریه حرکت. شماره ۲۰، ص ۸۷-۱۱۲.
- جی بول، استفن (۱۳۷۷). روانشناسی ورزش. ترجمه: پرستو اصلانلو. انتشارات دانشگاه الزهراء(س). چاپ اول.
- ذوالاکتاف، وحید (۱۳۸۳). مدیریت تجمع های خیابانی پس از تماشای تلویزیونی مسابقات فوتبال. مقاله ارائه شده در همایش بین المللی فوتبال.
- رحمتی محمد مهدی (۱۳۸۲). بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر خشونت و پرخاشگری در فوتبال. پایان نامه دکتری. گروه علوم اجتماعی. دانشگاه تهران.
- عنبری، موسی (۱۳۸۱). بررسی علل خشونت گرایی در میادین ورزشی از دیدگاه تماشاگران، ورزشکاران و متخصصین تربیت بدنی. کارفرما: معاونت اجتماعی و ارشاد ناجا.

- کاشف، میرمحمد (۱۳۸۸). *مدیریت اماکن و فضاهای ورزشی*. تهران انتشارات بامداد کتاب.
- کیلاشکی، رشاد (۱۳۷۸). *بررسی عوامل پرخاشگری در میادین ورزشی از دیدگاه تماشاگران، ورزشکاران و متخصصین تربیت بدنی*. رساله ی کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.
- Chantal Y, soubranne R, Brunel PC. (2008). *Exploring the social image of anabolic steroids users through motivation, Sports person ship orientations and aggression*. Journal of science sport.
- Courakis nestor. (2004). *Football violence: not only a British problem*. European journal on criminal policy and research: 293-302.
- Marc J, Steven R. (2005). *Game location and aggression in rugby league*. Journal of sport sciences: 387-393.
- Shields E. (2007). *Intimidation and violence by males in high school athletics*, journal of sport sciences.
- Simon M, Jonathan p. (2007). *The effect of rugby match outcome on spectator aggression and intention to drink alcohol*, criminal behaviour and mental health Journal of sport sciences: 118-127.
- Stoot Clifford. (2003). *Police expectations and the control of English soccer fans at euro 2000*, journal of police strategies and management. 26(4):640-655.
- Tenenbaum U, Stewart E, singer R. (1997). *Aggression and violence in sport*; Angssp position stand. Jss news letter 1:14-20.
- Thirer J, Rampey M. (1979). *Effects of abusive spectator behavior on the performance of name and visiting intercollegiate basketball teams*, perceptual and motor skills. 48:1047-1053
- Thomass R, smith A. (2006). *English soccer teams, aggressive behavior when playing away from home*, Percept mot skills: 20-317.
- Wann DL. (2002). *Relation ship between identification with the role of sport fan and trait aggression*.